

Fatale seks

Oorzaak en aanleiding van moorden met homoseksuele slachtoffers¹

‘Moord en geweld teisteren Amsterdam’. Deze kop verscheen in een hoofdstedelijk homoblad, nadat in begin 1989 twee bekende mannen uit het Amsterdamse homocircuit waren omgebracht (Fasary 1989, p.24). Eerder was men op grond van een politie-onderzoek naar moorden in de hoofdstad tot de conclusie gekomen: ‘Opvallend is het aantal delicten dat in de homoseksuele sfeer plaats vindt. Het gaat hier in vrijwel alle gevallen om oudere homoseksuelen die om het leven gebracht worden door bij hen thuis uitgenodigde personen, die als motief roof of afpersing hadden. (...) In een kwart van alle (moord-FvG) zaken was een homoseksueel het slachtoffer. Al deze mannen waren van Nederlandse afkomst. De homoseksuele man die zijn contacten op straat of in een horecagelegenheid opdoet lijkt daarmee een verhoogd risico te lopen op een tegen het leven gericht misdrijf’ (‘Bestuursinformatie’ 1985, pp.15-16).

Cijfers van het Bureau Misdaadanalyse van de gemeentepolitie Amsterdam geven aan dat in de periode 1980 tot en met 1988 bij één op de acht moorden het slachtoffer een homoseksuele man is. Er rijzen drie vragen bij deze cijfers: wie zijn de daders, wie de slachtoffers en welke motieven spelen een rol bij de moorden?²

Homomoorden zijn in het verleden al eerder onder de aandacht gebracht. Toen werd daaronder verstaan: de moord met een homoseksueel als dader. In een tijdsgewricht waarin homoseksualiteit als problematisch of ziekelijk werd gezien, werden deze moorden breed uitgemeten (De River 1956). Meer dan eens maakten deze misdadigers een groot aantal slachtoffers en betrof het lustmoorden, dat wil zeggen moorden waarbij de dader een seksueel motief had. Vooral de seriële moordenaars van deze categorie vormen een even macaber als interessant onderwerp (Senelick 1990). De Amerikaanse slang-aanduiding ‘Chickenhawk’ (Lloyd 1976) roept het beeld op van de jagende havik en het onschuldige bedreigde kuiken. Bij de ‘homomoorden’ die hier aan de orde komen blijkt daarentegen dat

het kuiken degene is die de havik doodt...

Bronnen en werkwijze

Onderzoek naar homomoorden kent beperkte mogelijkheden wat betreft het verzamelen van materiaal. De slachtoffers leven niet meer en om redenen van privacy konden de daders niet geïnterviewd worden. Daarom vormden dossiers van de moorden tussen 1980 en 1989 de belangrijkste bron van informatie. Helaas zijn deze gegevens door buitenstaanders opgeschreven en niet rechtstreeks afkomstig van daders en slachtoffers zelf.

Treedt in de sociale wetenschap sowieso al een vertekening op door de persoonlijke interpretatie van de feiten door de onderzoeker, hier zijn de data ook nog eens door een tweede zeef gehaald, te weten die van de rechercheur die het proces-verbaal heeft opgetekend. Bij het verzamelen van bewijs blijven zijn vragen steken in de sfeer van het wie, wanneer en hoe, terwijl het in mijn onderzoek juist om het waarom van deze specifieke misdaad gaat. In de politiedossiers kwam de indruk vaak te liggen op aspecten van de misdaad die mij eerder verwarrend dan verhelderend voorkwamen. Zo werd het strafbare feit roof sterk belicht, maar de seksualiteit van de dader bleef meestal buiten beschouwing. Meer dan eens bekwam mij bij lezing van de processen-verbaal de wens tijdens het verhoor de rechercheur vragen aan de dader in te fluisteren.

Ik heb geprobeerd de hiaten op te vullen met gegevens uit persoonlijkheidsrapporten over zeven daders. Maatschappelijk werkers, groepshoofden, psychiaters en psychologen gaven hierin wel hun visie op het motief van de moordenaar, maar hun meningen konden uiteenlopen. Een groepsleider en een psychiater kregen een zeer verschillende eerste indruk van een jongen: 'Een goed geklede jongeman, die zich met een stevige handdruk aan ons voorstelde'. 'Hij heeft een slappe, weke hand alsof er geen botten in zitten'. Op vitale punten was men het niet altijd eens. Zo wijst een psychiater erop dat een Turkse jongen slechts anti-homogevoelens aanvoert om zijn eigen agressie te kunnen rationaliseren. Een psycholoog zegt vervolgens over dezelfde dader dat hij opgroeide in een streek waar een zwaar taboe rust op homoseksualiteit en dat de reactie van de jongen rechtstreeks hiermee in verband gebracht moet worden. Ook deze bron leverde daarom geen simpele of eenduidige antwoorden.

Hiernaast heb ik een zevental 'potentiële slachtoffers' geïnterviewd, die middels een sneeuwbal methode werden gerecruteerd. Deze mannen beschikten over een ruime ervaring met prostitués en bijna allemaal hadden zij zowel geweld als roof aan den lijve ondervonden. Deze open interviews vonden op één na steeds plaats bij de mannen thuis en waren zeer openhartig; ze duurden twee tot zes uur.

De gegevens die deze bronnen opleverden hebben slechts betrekking op Amsterdam. De hoofdstad speelt vanaf de jaren zestig de hoofdrol in het Nederlandse homoleven en wordt vaak in één adem genoemd met San Francisco. Zowel binnen als buiten de landsgrenzen is bekend dat in Amsterdam veel aan de hand is op het gebied van jongensprostitutie. Er wordt in internationale bladen door bordelen en escortbureau's geadverteerd en menige jonge Belg, Duitser of Marokkaan hoort reeds in eigen land dat er op het Centraal Station of rond het Rembrandtsplein aan oudere mannen wat te verdienen valt.

Prostitutie en prostituanten

De mannen die jongens oppikken, hebben volgens de Amerikaanse literatuur vaak een hetero-achtergrond. In een wereld waar homoseksualiteit niet wordt geaccepteerd, zoals in de Verenigde Staten, leidt menige man een dubbelleven: 'Many chickenhawks are married and have families' (Lloyd 1976, p.51). Deze mannen krijgen het Spaans benauwd bij de gedachte betrapt te worden: '... a disdraught participant (...) was contemplating suicide in apprehension of what his wife might be told if she tried to charge anything at this popular store where her husband had been caught in an act of fellatio' (Humphreys 1970, pp.19-20). Zij willen onder geen voorwaarde dat hun homoseksuele escapades bekend worden. Hierin blijken zij te verschillen van de homoseksuelen die in een tolerante omgeving als Amsterdam wél voor hun voorkeur uitkomen: 'In Amsterdam hoeft een homoseksueel die de beslotenheid van een privéhuis of -club verkiest, niet voorzichtig te zijn. Het aanbellen bij zo'n gelegenheid baart even weinig opzien als het binnengaan van een homobar' (Van der Poel 1989b, p.120).

Hoe het ook zij, stiekem of niet, homoseksuele ontmoetingen (ook in tolerante omgevingen) hebben vaak een anoniem karakter. Dat is de stiekemerds natuurlijk meer dan welkom, maar contact tussen

welwillende vreemden, bijvoorbeeld in de openbare toiletten waar Humphreys (1970) zijn observaties verrichtte, geschiedde eveneens nagenoeg zonder woorden. Ook sauna's en pisbakken zijn plaatsen waar onbekenden seksuele contacten met elkaar aanknopen. In de 'dark room' is dit idee zelfs zo ver doorgevoerd, dat men de partner na het contact wellicht niet eens meer zal herkennen. Ook bij betaalde prostitutiecontacten blijken deze karakteristieken aan het licht te treden: 'In most cases, boys report "almost nothing" was said. The sexual transaction may occur with the only formal transaction being payment to the boy' (Reiss 1961, p.109).

In veel gevallen lijkt seks belangrijker dan aanspraak. Een seks-partner hoeft buiten het seksuele aspect helemaal niet aantrekkelijk te zijn: 'The men he dated were overaged children he wouldn't be caught dead with in a social situation' (Bell 1978, p.25). Dit beeld van de prostituant als een persoon die niet in de hoer als mens, maar alleen in seks met hem of haar geïnteresseerd is, lijkt sterk met prostitutie verweven te zijn. Maar in tegenstelling tot wat men na het voorgaande zou verwachten, waren de hoerenlopers (mannen die vrouwen bezochten) die Bouchier en De Jong (1987) onderzochten niet in eerste instantie op zoek naar onpersoonlijke seks, maar naar intimiteit. Zij waardeerden het juist wel wanneer zij warmte en belangstelling bij de prostituée vonden en meer dan eens gingen zij daarom terug naar dezelfde vrouw. Deze mannen wilden het financiële aspect zo veel mogelijk op de achtergrond houden. Zij raakten zelfs geïrriteerd wanneer de vrouw hen probeerde 'uit te pezen' en voor iedere extra handeling meer betaling vroeg (1987, pp.86-87).

Ook de Hollandse vrouwen die gigolo's betalen voor hun diensten, blijkt het niet alleen om de seks te gaan. Osté geeft aan dat jongens die tot seks bereid zijn, soms bij de deur om kunnen keren of niet eens zo ver komen. Eén vrouw werd het bij een telefonische kennismaking al duidelijk dat ze niet de juiste persoon voor zich had: 'Eindelijk, om acht uur pas, gaat de telefoon. Ik zat erachter. Niet gegeten, met rammelende maag, verschrikkelijk gespannen. "Hallo, met Sjonnie", hoor ik dan. Hese stem. Ik zei niets. Zegt ie: "Ik ben een hartstikke lekkere jongen, en ik kan heel veel lekkere dingen". Ik dacht: gètver! Hij praatte nog plat ook. Ik wist meteen dat ik die niet moest' (Osté 1989, p.103). De entourage is voor deze vrouwelijke prostituanten minstens zo belangrijk; de jongen moet 'leuk' en erotisch zijn (ibid, p.109).

Niet alle homoseksuele prostituanten hebben een gelijke smaak. Ik bedoel hierbij niet dat zij vallen op blond, bruine ogen of ronde billen, maar dat zij een voorkeur hebben voor een mannelijke of vrouwelijke uitstraling. De homowereld kent subscenes die door uiterlijke kenmerken de verschillen waarneembaar maken. Zij variëren van de mannelijke leer-scene (De Waal et al. 1985; Van Gelder 1987) tot die van de feminine travestieten (Newton 1972; De Waal 1982).

Ook in Amsterdamse jongensprostitutie blijkt verschil gemaakt te worden tussen een vrouwelijke en mannelijke component, die vaak op klanten met complementaire eigenschappen aantrekkingskracht uitoefent: 'Als je een week niks verdiend had, hoefde je als homofiele prostitué echt niet naar het station te gaan, want je verdiende daar niks. Wij waren homo-jongens met een vrouwelijke inslag en bij ons kwamen de super mannelijke mariniers en de vaders van zeven kinderen' (Van der Poel 1989b, p.110). Kennelijk bevindt een bepaald type hoer zich dus op een plaats waar voor een ander, niet concurrerend type weinig te verdienen valt. De seksuele voorkeur van de jongens zelf lijkt hierbij ook een rol te spelen.

Jongensprostitutie

Enige jaren geleden telde de politie tweeduizend hoerenjongens (Bullinga 1982, p.138). Onlangs schreef Van Schijndel dat het om honderdvijftig tot tweehonderd jongens gaat (Van Schijndel 1988, p.2). Dat het aantal terugloopt zal ongetwijfeld samenhangen met gedaalde verdiensten. Dit blijkt ook uit de gegevens die Van de Lagemaat en Van der Poel (1987) verzamelden. Het verschil lijkt mij niettemin wel erg groot.³

Bij onderzoek naar jongensprostitutie zijn vooral jongens geïnterviewd die in bordelen en bars werkten. De jongens die op straat hun werkplek hadden bleven grotendeels buiten beeld (Van de Lagemaat 1989a, p.233 noot). Bij Beth vormden deze jongens slechts 5% van de totale populatie.⁴

Wat is de achtergrond van de jongens? Van de prostitués die Beth (1989) interviewde was bijna 60% afkomstig uit een gebroken gezin. In bijna zeven van de tien gevallen werd de jongen uit huis geplaatst. De helft van zijn respondenten had een internaatverleden.⁵ Van de Lagemaat constateert dat een derde een internaatachtergrond heeft. Beide onderzoekers stellen vast dat de schoolopleiding van de

jongens beneden het landelijk gemiddelde ligt (Beth 1989, p.12; Van de Lagemaat 1989a, p.216).

Korf en Hoogenhout onderzochten zwerfjongeren in de hoofdstad. Deze dak- en thuislozen houden zich in de binnenstad op, vaak rond het Centraal Station, een omgeving die ook voor de jongensprostitutie een rol van belang speelt. Voor 12% van de zwerfjongens blijkt seks een hoofdbron van inkomsten te zijn en voor 5% een nevenbron. Voor meisjes zijn deze percentages respectievelijk 11 en 4 (Korf & Hoogenhout 1989, p.88). Omdat er veel meer jongens dan meisjes tot de zwerfjongeren behoren, impliceert dit dat er ook in absolute zin veel meer zwerfjongens tippelen dan -meisjes.

Zijn de hoerenjongens zelf homoseksueel? Deze vraag is moeilijk te beantwoorden, temeer daar blijkt dat het voor veel jongens van groot belang is dat zij geen homo-etiket opgeplakt krijgen. Zowel Reiss (1961) als Lloyd (1976) wijzen erop dat wanneer jongens zich voor geld laten pijpen door een mannelijke klant, zij hun heteroseksuele imago niet verliezen: 'You're not queer if the other guy does the blowing' (Lloyd 1976, p.23); 'No matter how many queers a guy goes with, if he goes for the money, that don't make him a queer' (Reiss 1961, p.103). De jongen mag niet de passieve, vrouwelijke rol spelen (anaal, oraal geopenetreerd worden). Zeker adolescenten met een islamitische achtergrond zullen hier veel moeite mee hebben (Schild z.j.; De Groot 1987).⁶

Beth komt tot de conclusie dat de jongens die hij interviewde meestal wèl homoseksueel waren: '35% weet van zichzelf dat hij homoseksueel is, met name als ze al wat ouder zijn en langer in de prostitutie zitten. Daarentegen acht 60% zich biseksueel, en deze jongens zijn over het algemeen wat jonger. Nog jonger zijn degenen die zich als hetero afficheren, te weten 5%' (Beth 1989, p.16). Van de tweeënzestig jongens waar Van de Lagemaat over schrijft, vinden zevenentwintig zichzelf homo, vijftien hetero, zeventien bi en drie doen geen uitspraak (Lagemaat 1989b, p.157).

Al mogen de Amsterdamse jongens dan zelf ook vaak een voorkeur voor het mannelijke geslacht hebben, ze lijken de betaalde handelingen niet met plezier te volbrengen of te ondergaan. Om het toch vol te houden is de geldelijke vergoeding erg belangrijk: 'De kunst is, je ogen dicht doen en briefjes van honderd voor je neus zien zweven. Het is echt een kwestie van je aanpassen, een soort parasietenleven of zo, weet ik veel' (Van de Lagemaat 1989b, p.137).

Homo en geweld

Hekma (1990) geeft een interessante historische uiteenzetting over de verwevenheid van homoseksualiteit en geweld. In de negentiende eeuw zagen homo's zich vanwege de politievervolging gedwongen hun seksualiteit te beleven in het schemergebied van de prostitutie. Zij werden hierdoor op twee manieren slachtoffer. Naast de discriminatie van de vervolging, vielen ze meer dan eens ten prooi aan een gewelddadige onderwereld, een wereld waarin zij echter ook hun seksuele kansen hadden: 'This meeting of homosexual and criminal underworlds (...) offered homosexuals also new sexual flavours and fetishes (naughty boys) and gave them the unknown social opportunity to meet another social class outside fixed social boundaries' (Hekma 1990, p.3). Ook de mannen van nu kennen de omgeving waarin zij zich begeven: 'I've been around long enough to know when a proposition is a cash offer, and most of the hustlers there would just as soon cut your heart out as allow you to fuck them. They take anyone who is a fag for a sucker or a victim' (Bell 1978, p.48). Van het ruwe, gewelddadige milieu gaat aantrekkingskracht uit: 'Following the murders (zevenentwintig jongens in Houston 1973 - FvG) street hustling - the buying and selling of boys - in Houston didn't diminish as one would imagine. Indeed, it increased. Larry, a thirteen-year-old hustler, reported his business doubled overnight' (Lloyd 1976, p.49). Miller en Humphreys (1980) komen tot de conclusie dat vooral die homoseksuelen slachtoffer van homo moorden worden, die niet openlijk voor hun voorkeur uitkomen en tegelijk een heteroseksuele relatie (huwelijk) hebben.⁷

Beth constateert een verband tussen weggedrukte homoseksualiteit en antihomo-geweld bij hoerenjongens: 'Een aantal van hen probeert de homoseksuele gevoelens door middel van potenrammen te onderdrukken. Voor anderen is de prostitutie een middel om aan de eigen weggedrukte verlangens toch toe te kunnen geven. Niet zelden worden jongens die zich aan potenrammen hebben schuldig gemaakt, later gesignaleerd in het prostitutie-circuit' (Beth 1989, p.13; vgl. Walter 1985). Bullinga wijst op hetzelfde fenomeen, maar draait de chronologie om. Een prostitué aan het woord: 'De agressie van al die jaren moet ik kwijt op een of andere manier. En dat doe ik door alles uit te vreten wat God verboden heeft. Daar haal ik mijn kick uit. Gewoon, ze goed aftuigen, poten schoppen op de Dijk, voor de kick. Of op de Zeedijk als ze alleen lopen ze in elkaar rammen

voor de poen' (Bullinga 1982, p.102). Uit de Amerikaanse literatuur blijkt dat dit hetero-homo spanningsveld bij jongensprostitutie gemakkelijk geweld oproept. Reiss (1961) beschrijft hoe jongens uit een groep (bende) met een sterk hetero image in staat zijn om zonder gezichtsverlies in de prostitutie geld te verdienen. De jongen doet het om geld te verdienen; de seksuele transactie blijft beperkt tot het pijpen van de jongen door de man; en er dient wederzijds geen enkele affectiviteit getoond te worden. Wordt tegen één of meerdere regels gezondigd, dan zal de jongen zich gedwongen zien geweld te gebruiken.

De onderzoeksgegevens

De genoemde bronnen leverden materiaal op over achttien moorden tussen 1980 en 1989; zeventien waren er van het hier bedoelde homomoord-type.

jaar	moord/doodslag	homomoord	onderzocht
1980	13	2	1 (-1) ⁸
1981	13	2	2
1982	17	2	2
1983	20	3	3
1984	13	3	3
1985	10	2	3 (+1) ⁹
1986	17	3	2 (-1) ¹⁰
1987	17	0	0
1988	17	1	1 (-1+1) ^{11 12}
(bron: Bureau Misdaadanalyse 1988)			
1989	?	2	1 (-1) ¹³
(bron: Fasary 1989)			

Twee van de zeventien onderzochte zaken werden niet opgelost en één bekende dader is nog voortvluchtig. Onder de zeventien slachtoffers bevonden zich vijftien Nederlanders, één Tunesiër en één Amerikaan. Bij de vijftien opgeloste moorden waren eenentwintig verschillende daders betrokken (soms begingen twee of drie personen samen een moord). Kijkt men naar de nationaliteit van de daders en het aantal moorden per nationaliteit, dan levert dat de volgende indeling op:

Nederland	7 daders	5 moorden
Marokko	7	4
Turkije	2	2 ¹⁴
Luxemburg	2	1
België	1	1
Frankrijk	1	1
Duitsland	1	1

Alvorens de moorden naast elkaar te leggen en op overeenkomsten te wijzen, zal ik eerst een korte beschrijving geven van één van de onderzochte zaken. Ik doe dat niet om de lezer te laten gruwen, maar opdat hij zich een voorstelling kan maken van een ‘homomoord’.

Op de avond van de moord is de dader in een café in Oud-West, waar hij al zijn geld, vijftig gulden, aan drank uitgeeft. Als hij rond 22.00 uur niets meer te besteden heeft, besluit hij naar het slachtoffer te gaan om daar iets te verdienen door met de man seks te hebben. Dit gebeurde al vaker en steeds werd er vijftig gulden voor betaald. Hij loopt naar het huis van het slachtoffer en belt aan. Nadat overeen is gekomen dat er niet gesproken zal worden over de honderd gulden die de dader bij een vorig contact heeft gestolen, laat de man hem binnen. In de woning roken ze en drinken ieder een halve liter bier. Daarop ontkleedt het slachtoffer zich en gaat naast de dader op de bank zitten. De man wil aan de tepels van de jongen zuigen, maar wordt weggeduwd. Vervolgens gaan ze samen naar de slaapkamer, waar de dader op bed gaat liggen en het slachtoffer, dat aanvankelijk naast hem ligt, bovenop hem klimt. Op dit moment zegt het slachtoffer dat hij andere seks wil dan ze voorheen hadden en dat hij de dader wil neuken en door hem gepijpt wil worden (voorheen was dat juist andersom). Tegelijkertijd tracht hij zijn penis in de mond van de dader te duwen. De dader duwt het slachtoffer omhoog en kruipt onder hem vandaan waarop hij achter hem komt te zitten. Hij grijpt van achter tussen diens benen en trekt met al zijn kracht aan zijn scrotum en penis. Het slachtoffer gilt en komt uiteindelijk, hevig bloedend, los. Hij grijpt een stok en wil de dader slaan. Deze kan dit echter afweren en in een gereedschapskist die achter hem staat, graait hij naar een wapen. Hij vindt een kruiskop-schroevendraaier en steekt hiermee het slachtoffer vele malen in het gezicht en in de rechterzijde van de borst. Het slachtoffer zakt ineen, maar is nog niet dood. De dader loopt hierop naar de keuken en haalt een keukenmes waarmee hij het slachtoffer in de hals steekt. Deze wond begint meteen hevig te bloeden omdat een slagader is geraakt. Hij gooit het mes in de vuilnisemmer. Hierna neemt hij een ander (tafel)mes en steekt het slachtoffer hiermee met alle kracht in het oor tot het mes er diep in verdwijnt. (Later zal hij zeggen dat hij een scene uit een Japanse vechtfilm wilde nabootsen.) Vervolgens maakt de dader

met zijn tanden een bierfles open en steekt een sigaar op. Hij doorzoekt ondertussen het huis. Hij breekt een bureau open en vindt in een kleine safe muntgeld. In een potje op tafel vindt hij ongeveer dertig guldens en in een jasje een portemonnee met twee briefjes van vijftientwintig gulden. Girocheques laat hij liggen (hij weet niet hoe ze in te wisselen). Ook pakt hij nog een zilverkleurige aansteker en neemt hij een kist sigaren mee. Als hij het huis verlaat poetst hij met een handdoek een paar dingen op om zijn vingerafdrukken weg te nemen. Buiten gekomen gooit hij de aansteker weg die hij heeft meegenomen en ook de kist sigaren raakt hij kwijt. Hij maakt een tocht langs verschillende cafés in het centrum, die tot de volgende ochtend zal duren.

De betrokkenen ontmoetten elkaar meestal bij het Centraal Station of in een café. Soms kenden ze elkaar al voor de dag van de moord, dan had er al eerder een prostitutie-contact plaats gevonden of hadden man en jongen een (korte) relatie.

De onderzochte moorden vonden allemaal in Amsterdam plaats, meestal 's nachts, in de woning van het slachtoffer. Eén man was het slachtoffer van potenrammerij bij een pisbak. Steekwapens werden bij dit type moord het meest gebruikt, dat blijkt ook uit cijfers uit de Verenigde Staten.¹⁵ Daarnaast konden wurging en in mindere mate ook slagwapens dodelijke gevolgen hebben. Slechts in een enkel geval werd een schietwapen gebruikt.¹⁶

Sex speelt in bijna alle zaken een belangrijke rol. In de helft van de gevallen wordt de man vermoord tijdens seksuele handelingen met (een van) de jongen(s). Dit is uit de (ont)kleding af te leiden en het wordt ook steeds door de daders benadrukt. Andere confrontaties hadden vaak ook een seksuele lading. Het slachtoffer was dan bezig met voorbereidingen (bed opmaken, rondlopen bij pisbak) of sprak erover met de jongen.

In dertien van de zeventien onderzochte moordzaken werd iets gestolen, maar de waarde ervan mag niet worden overschat. Soms werd een geldbedrag meegenomen (van ten hoogste vierhonderdvijftig gulden), vaak waren het voorwerpen van waarde (sieraden, audio-apparatuur), maar ook kleding en nutteloze prullaria werd gestolen. Dat de roof in feite niet van belang is, blijkt uit de dossiers. Slechts één dader was in staat om gestolen goederen in korte tijd (via de bank van lening) in geld om te zetten. Hij was niet toevallig al zesendertig jaar en kende beter de weg in het criminele milieu van de hoofdstad. De jonge daders gooiden gestolen voorwerpen weg, verstoppen ze of namen de spullen zelf in gebruik. Dit maakte het voor de politie

aanzienlijk makkelijker om sluitend bewijs tegen de verdachten te verzamelen. De jongens zijn derhalve allerminst bedreven of succesvol te noemen in deze rooftak van de criminaliteit.¹⁷

Zoals uit het bovenstaande mag blijken, vertonen de misdaden onderling vele verschillen. Ze worden in de politiedocumenten nauwkeurig uitgeplozen, tenminste wanneer dat de opsporing en bewijsvoering ten goede komt. Omdat de dossiers vooral gaan over het gedrag van de betrokkenen tijdens en voorafgaand aan de moord, blijven hun persoonlijke achtergronden goeddeels buiten beeld. Het wie, wanneer en hoe van de moord is weliswaar duidelijk geworden, maar het waarom niet.

Voor het beantwoorden van deze centrale vraag wil ik me niet tot het turven van facetten beperken. Gezien het kleine sample van dit onderzoek, is het niet interessant de vele nuances te noemen die onvoldoende de grote lijnen belichten. Het zijn juist de overeenkomsten die ik wil benadrukken, daarom kies ik voor een beschrijving van de ideaaltypen van dader en slachtoffer. Dit maakt het mogelijk om de ervaringen van de jongen en die van de man te scheiden tot het moment van de fatale daad.

De jongen

Enige dagen voor ik een 50-jarige man interviewde, had deze een gewelddadige ervaring met een jongen, die hij in de Festival Bar oppikte. De man zei niet voor seks te willen betalen, maar nodigde de jongen uit om 'buiten werktijd' langs te komen. De jongen logeerde twee dagen in het huis van deze respondent. Er kwam een ongedwongen intiem contact tot stand en ze hadden veelvuldig seks. Dat was naar beider tevredenheid, beweerde de man stellig. Aan het eind van de tweede dag lagen ze half ontkleed in elkaars armen televisie te kijken. Onderwijl trainde de jongen met een gewicht zijn biceps. Toen de man zich voorover boog om het toestel zachter te zetten, kreeg hij geheel onverwacht een harde klap met het gewicht op zijn hoofd. Twee andere volgden. De man raakte niet buiten bewustzijn, maar gilte hard en zei vervolgens dat de jongen zijn huis uit moest. De dader trok hierop snel zijn kleren aan en verliet het pand.

De jongen is tijdens zijn opvoeding vaak affectief verwaarloosd. Later leeft hij op straat en heeft in de meeste gevallen weinig of geen

contact met zijn ouders. Op het moment dat zo'n ontheemde jongen op het Centraal Station of elders een man tegenkomt die zich over hem ontfermt, hem verwent, met complimentjes overlaadt, te eten geeft en een slaappleats aanbiedt, heeft hij het gevoel enorme mazzel te hebben met deze suikeroom.

Het onvermijdelijke seksuele voorstel kan voor de jongen weliswaar onverwacht en vreemd zijn, maar hij zal na zo'n warm onthaal in de meeste gevallen niet onmiddellijk negatief reageren. Hij zal het willen proberen. Naar mijn indruk beschouwen de meesten zo'n eerste ervaring niet als verschrikkelijk of stuitend. Temeer ook daar seksueel gezien meestal geen grote inspanning van de jongen wordt gevraagd. Zij spelen een actieve, mannelijke rol (ze worden gestreeld, afgetrokken of gepijpt door de man of ze neuken de man), die hun potentie onderstreept. In deze periode voelen de jongens sympathie voor de man, zeker wanneer zij ook nog een geldelijke beloning krijgen.

De eerste belangrijke verandering komt wanneer de man na een paar dagen zegt dat de jongen maar eens naar ander onderdak moet uitkijken. Meteen daarop doet hij het voorstel om een vriend van hem te bezoeken. Wellicht dat die nog een klus te doen heeft, in ruil waarvoor de jongen daar zou kunnen overnachten. Uiteraard blijkt deze man ook jongens seksueel aantrekkelijk te vinden. De jongen gaat van hand tot hand, wordt betaald en verwend en binnen korte tijd is hij een heel vrienden-circuit rond geweest. Uiteindelijk wordt hij niet meer naar een vriend of kennis doorverwezen, maar krijgt hij te horen dat hij het maar eens op het Centraal Station moet gaan proberen: 'Hoerenjongens worden niet geboren, die worden gemaakt. Dat doen de oudere heren wel' (Van der Poel 1989b, p.112).

Mannen initiëren de jongens in de wereld van de prostitutie. Omdat de beloningen aanvankelijk hoog zijn en de sekswensen makkelijk te vervullen, bevalt het de jongen niet slecht in de prostitutie. Hij voelt zich superieur aan de man die hem betaalt: 'Het zijn zielepoten, ik minacht ze, het zijn inferieure mensen. Het zijn geen echte mannen. Ik wel. Ik sta daar boven. Maar ik heb geld nodig, dat is alles. Maar ik doe niets in bed, ik lig daar maar, ik laat ze naar me smachten en ik laat ze er goed voor betalen. Reken maar' (Bullinga 1982, p.153). Later, als de jongen al verschillende malen aan de kant is geschoven, niet meer goed betaald krijgt en niet iedere nacht een slaappleats heeft, merkt hij hoe betrekkelijk de eerste complimenten

waren. Als hij nu bij de man aanbelt die hem als eerste onderdak bood, kan het gebeuren dat deze hem op straat laat staan omdat hij een andere jongen op bezoek heeft. De sympathie is verdwenen. 'Ik ben hier nu bijna zes maanden en ik heb nog niet één keer gehuild. Ik ben echt koud geworden, ik laat geen gevoelens meer zien. Ik heb ook minder gevoelens. Alles is veel kouder geworden' (Van de Lage-maat 1989b, p.136).

Besluit de jongen in de prostitutie te blijven (geen makkelijke keus, maar vaak ontbreken niet-criminele alternatieven), dan zal zijn houding jegens de mannen die hij als klant krijgt onherroepelijk veranderen. Hij weet dat het van nu af aan om geld gaat en niet meer om genegenheid. De vraag naar affectie van het eerste uur wordt verdrongen door de noodzaak van het 'geld maken'. In een aantal gevallen zal een jongen in deze fase 'opgevangen' worden door een bordeelhouder, die de jongen een 'thuis' biedt in zijn zaak. Het gaat hierbij meestal om homoseksuele jongens die langere tijd in een bordeel of club onderduiken en als regel de helft van de verdienste aan de baas moeten afdragen. De onderzochte daders bleken geen van allen dit pad bewandeld te hebben, daarom volg ik dit spoor niet verder.

De jongen ontbreekt het aan 'street-wisdom'. Hij weet inmiddels alleen dat de mannen niet zijn wat hij dacht dat ze waren. De man tot wie hij zich affectief aangetrokken voelde, blijkt niet te vertrouwen. Deze schokkende ervaring zal de jongen bang maken. Vanaf dat moment is hij vatbaar voor mythen waarin de man op zijn slechtst wordt afgeschilderd. Zo vertelde een Turkse jongen dat hij gehoord had, dat een jongen uit zijn land in Rotterdam was vermoord en in een gracht gegooid. Hij durfde aanvankelijk niet alleen met een man mee naar huis. Beroven kwam al helemaal niet in hem op: 'Je weet nooit wat er kan gebeuren. Ze kunnen wel meer vrienden thuis hebben en dan kunnen ze je wel vermoorden'. Een andere jongen had een vergelijkbare angst: 'Ze kunnen wel een pistool hebben'.

De jongen gaat zich ophouden op plaatsen waar hij klanten tegen zal komen en waar hij ook onder collega's is. De jongens spreken met elkaar, geven elkaar tips. De nieuwkomer hoort de ervaringen van anderen. De lering die zijn voorgangers hieruit trokken, zal de jongen zich ook eigen maken. De verhalen kent hij inmiddels, maar vroeger of later ontmoet hij een man die niet wil betalen, oud, vies, dronken of gewelddadig is, of vreemde sekswensen heeft. Een eerste keer is het vaak wel mogelijk om deze ongemakken te verdringen, maar een

volgende keer is hij reeds tegen de haren ingestreken en kan de afkeer in haat omslaan. Dan kan een klant op reserve, argwaan of erger rekenen.

De jongen leert het dubbele stigma kennen dat op de jongensprostitutie rust; men kan hem zien als hoer en homo. In navolging van zijn collega's op het Centraal Station tracht hij vooral het homo-etiket niet opgeplakt te krijgen. Vanuit deze optiek is zijn klant zijn natuurlijke vijand. De omgang met hem zou de jongen immers in de ogen van anderen tot homo maken. Wilde de jeugdige prostitué vroeger een sympathieke klant wel ter wille zijn, nu moet de man opletten niet iets te eisen wat de heteroseksualiteit van de jongen in twijfel zou kunnen trekken. Een Marokkaanse vader: 'Als ik geneukt word, word ik later ook een homo. Het is als een ziekte die gaat van mens naar mens. Na geneukt worden, als je het gevoel kent, er komt dan een dag dat je het gevoel krijgt. Dan ga je een jonge jongen zoeken. Ze kunnen zich niet verweren. Daar kan je van alles mee doen'.

In dit stadium wordt seks voor de jongen een onprettige zaak. Voor een jongen in de opgroeiende leeftijd is viriliteit erg belangrijk. Hoe gemakkelijk hij aanvankelijk het spel met de mannen mee kon spelen, zo moeilijk wordt het nu voor hem om de klanten die hem tegenstaan te behagen. Hij heeft weinig of geen seksueel contact met het andere geslacht. Nog voor hij zijn eigen seksualiteit heeft ontdekt, moet hij vaststellen dat de mannen hem op een erg onaantrekkelijk zijspoor hebben gezet. Hij heeft een zeer dwingend etiket opgeplakt gekregen. Hij vreest dat men hem als homo ziet.

Dat het voor de jongen zo belangrijk is om de twijfel omtrent zijn seksuele voorkeur en potentie uit de wereld te helpen, blijkt uit het feit dat hij vrouwelijke collega's gaat bezoeken. Niet zelden gebeurt dat samen met andere hoerenjongens, meteen nadat hij zelf een klant heeft gehad. Zo kan hij zichzelf en anderen bewijzen dat hij nog hetero is.

De jongen die nu op het Centraal Station staat, is er op uit 'geld te maken'. Hij voelt zich gebruikt, walgt van zijn klanten en waakt ervoor dat hij niet de dupe wordt van een wanbetaler. Hij zal een dergelijk risico trachten te ondervangen door hier en daar een klant voor te zijn en wat mee te jatten. Bovendien mag hij in geen geval het slachtoffer worden van iemand die hem sekshandelingen laat doen die zijn hetero-image aantasten. Veel jongens hebben ter verdediging een mes bij zich.

Als hij over een langere periode terug kijkt dan ziet hij dat hij zelf in de goot zit en dat de mannen die hem deze wereld binnen loodsten nog steeds hetzelfde doen met nieuwe jongens. Bij twee oudere daders blijken wraak-gevoelens boven te komen. Een recidivist (43 jaar) maakt de balans op: 'Ik heb een hekel aan oude homofielen. Ze hebben alles. Ze hebben geld, een huis, enz. Ze maken misbruik van mij en anderen die om geld verlegen zitten. Het zijn profiteurs'. De ander (36 jaar) is jaren uit het vak geweest, maar wanneer zijn slachtoffer opdringerig wordt en hem tracht te strelen, wordt hij furieus: 'Ik dacht daar heb je weer zo'n profiteur die van de omstandigheden misbruik maakt'.

De man

In de hal van het Centraal Station sta ik met een man te praten, die ik een paar maanden tevoren al eens heb geïnterviewd. Hij zegt me onomwonden dat al het 'uitschot' zich op deze plaats verzamelt. Een strenge aanpak als in het land van herkomst van deze jongens zou wellicht uitkomst bieden. Dan onderbreekt hij plotseling zijn betoog als er een Marokkaanse jongen voorbij loopt. Hij stoot me aan, 'Kijk, dat is nou mijn type'.

De slachtoffers zijn ouder dan de daders. Zij zijn opgegroeid in een andere tijd. Hoewel Amsterdam een tolerante stad heet te zijn, zullen de slachtoffers toch aan den lijve homo-discriminatie hebben meegemaakt. Een deel van hen heeft hierdoor zijn seksuele voorkeur onderdrukt of pas laat ontdekt. Dit blijkt ook uit het feit dat vijf slachtoffers gehuwd waren. Drie van hen waren gescheiden toen zij vermoord werden.

De mannen die ik interviewde wilden hun medewerking enkel verlenen, indien ik de garantie gaf hen niet te noemen in een publikatie. Ik kreeg de indruk dat de meesten van hen geen geheim wensten te maken van hun seksuele voorkeur, maar dat zij prostitués in huis haalden wilden zij in geen geval aan de grote klok hangen: 'Als je voor seks moet betalen, is dat een teken dat je niet meer aantrekkelijk bent, dat je uitgerangeerd bent'.

In de homo-scene is jeugd een groot goed. Gedurende deze periode is een man/jongen seksueel aantrekkelijk. Het is dan ook niet toevallig dat menigeen krampachtig moeite doet een jeugdig voorkomen te houden. De ouderen worden in de harde nichten-

scene terzijde geschoven, aldus mijn respondenten: ‘Als ik een nichttent binnenkom, dan zeggen ze: “Hé opa, kom je je kleinzoon zoeken?” Alleen met een concurrerend lichaam mag je binnen, anders word je uitgelachen’. Veelbetekenend is het feit dat twee slachtoffers met hun jonge vriend, de dader, juist wel naar die gelegenheden gingen om hun ‘vangst’ te tonen.

De meeste slachtoffers, evenals mijn respondenten, hielden zich echter niet op in de homosubcultuur. Dit kan het gevolg zijn van hun achtergrond. Ze deden lange tijd nadrukkelijk moeite om zich van nichterige homo’s te distantiëren. Men sprak met verbittering over de nichten-scene; vroeger was men in trek en nu werd men weggehoond. Bovendien is het type geliefde dat hen aanspreekt niet in de nichten-scene te vinden.

De onderzochte mannen vinden allemaal jongens met een mannelijke uitstraling aantrekkelijk. Ze vallen vaak op hetero jongens. Daarom gingen zij ook niet naar bordelen, want daar zouden ze vooral de wat meer feminine homoseksuele jongens treffen. De jongens op het Centraal Station waren uit ander hout gesneden, zo verzekerde men mij meerdere malen.

Veel van de mannen die ik interviewde (en ook een aantal slachtoffers), bezoeken (bezochten) dagelijks het Centraal Station. Vele uren per dag staan zij in de stationshal. Ze praten met mede-jagers en bekijken de jongens die aanwezig zijn. Als ze geluk hebben, zien ze iemand die een trein heeft gemist of net is aangekomen en niet weet waar naar toe te gaan. Het is niet toevallig dat deze mannen juist ’s nachts erg actief zijn. Na elfen mogen hotels geen nieuwe klanten boeken en om één uur gaat het station dicht. In deze periode zoeken veel jongens naar een slaappleats.

Uit het bovenstaande is misschien een beeld ontstaan van de prostituant, die er een kunst van heeft gemaakt om de jongen om de tuin te leiden, hem te gebruiken en weer uit te spuwen. Er zijn inderdaad mannen die het oppikken van jongens tot een levenswijze gemaakt hebben. Eén van de heren die ik interviewde had zijn woning volledig op logés ingericht. Hij had een logeerbed, frisdrank, sigaretten en nog meer dingen in huis die hij voor zichzelf helemaal niet hoefde aan te schaffen. Hij bezat zelfs twee televisies, die naast elkaar stonden en beide met koptelefoon beluisterd konden worden. De jongen en zijn gastheer hoefden immers niet in hetzelfde programma geïnteresseerd te zijn.

Slechts één respondent zei dat seks van ondergeschikt belang was.

Voor de anderen was dit wel degelijk een belangrijke, hoewel niet de enige drijfveer voor het 'vangen' van jongens: 'Het moet niet zo'n jonge jongen zijn. Die zijn wel leuk in bed, maar ik kan er niet mee praten. Wat moet ik ermee? Na de seks blijft er niks over, dan moet ik alleen nog opletten dat ze er niet met het antiek vandoor gaan'. Verschillende mannen zeiden daarom naar een wat oudere jongen op zoek te zijn. Bovendien benadrukten zij niet alleen vluchtige contacten te willen. Sommigen namen hierbij zelfs het woord 'levenspartner' in de mond. Ook het volgende sprookje dat een respondent mij vertelde, geeft van een zelfde verlangen blijk: 'Een man rijdt in zijn auto onder een viaduct door en ziet boven de weg een jongen tegen de leuning staan. Hij neemt de volgende afslag en rijdt terug naar de brug. Hij spreekt de jongen aan... en woont er nu al twintig jaar mee samen'.

Seks is te koop, maar een levensgezel niet. Omdat menige man beide aspecten verenigd wil zien, blijken opvallend veel respondenten niet bereid jongens te betalen die zij op het Centraal Station tegen kwamen: 'Ik krijg hem niet omhoog als ik betaald heb'. Betaling vond daarom vaak plaats in een andere vorm, zakgeld bijvoorbeeld, het vrijhouden in een café of een slaappleaats met ontbijt.

De mannen zijn naast seks op zoek naar intimiteit, die langer duurt dan een prostitutiecontact (vgl. de prostituanten van Bouchier & De Jong 1987). Zij worstelen hierbij natuurlijk met een groot probleem: 'Ze worden niet verliefd op ons. Wij moeten ons aanpassen. Zij maken de dienst uit'. Het kost dus geld of er is inventiviteit voor nodig om de jongen toch mee naar huis te krijgen. De oudere man weet dat de kans groot is dat hij de jongen af zal stoten wanneer hij recht door zee een (onbetaald) voorstel doet. Dit heeft tot gevolg dat de jongens met valse voorwendselen worden meegelokt en meer dan eens voorgelogen worden:

Op het Leidseplein spreekt de man een Oegandese jongen aan. Het gesprek gaat over kunst en wanneer blijkt dat de jongen zich hiervoor interesseert, nodigt de man hem uit mee naar huis te komen. Hij laat de jongen verschillende schilderijen zien en leidt hem vervolgens naar naaktfoto's van jonge jongens. De bedoelingen van de man werden op dat moment duidelijk, maar niet voor de jongen. Hij zegt aan de artistieke waarde van de foto's te twijfelen, begrijpt de seksuele uitdaging niet en gaat er dus ook niet op in. Hij is, nadat de moord gepleegd was, nog eens bij het slachtoffer aan de deur geweest. Hij had toen een tekening bij zich, die hij wilde laten zien. (De man uit dit vignet was

toen al vermoord, door een andere jongen.)

De jongens die hij meeloodst, zullen merken voorgelogen te zijn. Zij willen zich revancheren. In de meeste gevallen gebeurt dat door middel van diefstal. Alle mannen die ik sprak, waren zonder uitzondering al eens beroofd. Daarom kunnen zij de jongens die ze mee naar huis nemen niet vertrouwen. Voor deze risico's probeert de man zich te behoeden door bijvoorbeeld de personalia van de jongen op te schrijven of hem aan een andere man te tonen. De jongen zal zich realiseren dat het bekend kan worden wanneer hij een misstap begaat en hij zal misschien van zijn voornemens afzien. De man kan ook in zijn woning een aantal aanpassingen maken, die een dief succes bij voorbaat ontnemen. Het meest gebruikte middel is het afsluiten van de deur, zodat de dief niet kan vluchten met zijn buit. Dit had in tenminste één geval juist tot gevolg dat de jongen zijn fatale daad beging, want hij kon niet vluchten en een gewelddadige confrontatie met het slachtoffer werd daardoor onvermijdelijk.

Dat er gestolen wordt is natuurlijk zeer vervelend, maar de mannen die ik sprak legden zich hier gemakkelijk bij neer. Het was onvermijdelijk. Er werd meer dan eens geen aangifte van gedaan.

Net als de dader heeft ook het slachtoffer een reeks slechte ervaringen achter de rug. Hij leidt een geïsoleerd bestaan, is verbitterd ten opzichte van de homo-scene en stiekem over zijn prostitutiecontacten. Hij zou een langduriger relatie wensen, maar hij koestert wantrouwen ten opzichte van de jongens die hij meeneemt en moet vaststellen dat dat niet haalbaar is. In deze situatie rest slechts het moment van de fysieke seks dat de moeite waard is. Daarom bekommert de man zich vooral om dit aspect en blijft hij zich met dit gevaarlijke spel bezig houden.

Conclusie

Het mag bij homomoorden gaan om kleine getallen, maar het feit dat de slachtoffers uit een homocategorie komen die wellicht niet meer dan een paar honderd man omvat, maakt het tot een kleine catastrofe.

Mijn onderzoek maakt het mogelijk een paar conclusies te trekken. Het beeld dat in publikaties van deze misdaad wordt geschetst is op verschillende punten onjuist. Neemt men een homomoord onder de

loep, maar beschikt men daarbij niet over aanvullende informatie over dader, slachtoffer en de milieus waarin zij zich begeven, dan lijkt een rechtstreekse interpretatie van de daad op zich voor de hand te liggen. Uit het bovenstaande zal evenwel duidelijk zijn geworden dat de oorzaken zich al voor de nacht van de fatale ontknoping opstapelden en dat van roofmoord geen sprake is.

Er wordt weliswaar in bijna alle gevallen geroofd, maar stelt men zich de vraag waarom bij een roof dan dodelijke slachtoffers gemaakt worden, dan blijkt al hoe onwaarschijnlijk het roofmotief bij deze moorden is.¹⁸ De daders weten immers dat er bij een beroving vaak geen aangifte gedaan wordt en ze kunnen zich ongetwijfeld voorstellen dat na een moord een hardnekkige zoektocht naar de dader zal losbarsten. Waarom dan dat riciso genomen? Roof als motief kan dus verworpen worden, evenals afpersing (vgl. Bestuursinformatie 1985 en Fasary 1989).

Een moord is een (mis)daad die niet gemakkelijk volbracht wordt. Het delict kent zware sancties. De dader moet derhalve goede redenen hebben om zich zo overduidelijk tegen de normen van de samenleving te keren of hij moet gestoord zijn. Zou men ervan uitgaan dat het om gestoorde daders gaat, dan dient onmiddellijk vastgesteld te worden dat die dan wel zeer opvallend zijn vertegenwoordigd in de prostitutie.

Het fenomeen homomoord is niet als incident ter zijde te schuiven. Daarvoor komt het, zeker in de hoofdstad, te vaak voor. Ik meen dat de oorzaken van dit specifieke delict gezocht moeten worden in een opeenstapeling van negatieve ervaringen bij zowel dader als slachtoffer, die maakt dat twee personen die elkaar niet welgezind zijn tegenover elkaar komen te staan.

Er bestaat een reeks contrasten tussen dader en slachtoffer, die gaandeweg steeds meer gewicht krijgt: 'jong - oud'; 'arm - rijk'; 'dakloos - gehuisvest'; 'prostituée - prostituant'; 'hetero - homo'. Tenslotte bereiken de jongen zowel als de man een punt waarin hun opgestapelde ervaringen tot een definitief contrast zijn uitgekristalliseerd. Voor de jongen resulteert dit in de tegenstelling 'gedupeerde - profiteur', terwijl de man van het contrast 'gewild - niet gewild' doordrongen is geraakt. De wijze waarop zij in dit stadium op hun omgeving reageren, hangt hier nauw mee samen.

De jongen verzet zich omdat hij zijn positie als onrechtvaardig ervaart. Omdat in zijn ogen de man degene is die hem het etiket van

hoer, maar vooral ook dat van homo heeft bezorgd, wordt zijn agressie op de man gericht.

De man tracht door omgang met de aantrekkelijke en seksueel actieve jongen zijn isolement op te heffen, maar het blijkt slechts een onderbreking ervan te zijn. De seks kan bevredigend zijn, maar het isolement blijft. De man berust hierin met melancholie. Dat de mannen vaak geen aangifte doen van roof of geweldpleging, hangt mijns inziens (naast de schaamte) nauw met deze melancholieke houding samen. Ondanks, of juist dankzij de risico's, zullen de mannen in seks met deze jongens een spannend tijdverdrijf blijven zien.

De ideaaltypen van man en jongen grijpen in elkaar. De fatale afloop houdt verband met het feit dat de combinatie man-jongen een zeer specifieke dynamiek kent, die al voor de bewuste nacht (dag) aanwezig was. Vaak kenden slachtoffer en dader elkaar al. Was dat niet zo, dan waren zij op de hoogte van rollen die zij als acteurs invulden. Er is dus sprake van een verhouding tussen complementaire betrokkenen die een noodlottige afloop in zich draagt.

De entourage, het spel, de spannende gevaarlijke jongen; de man heeft deze specifieke opwinding nodig om werkelijk bevredigd te kunnen worden. De oudere mannen hebben vaak weinig om handen en wanneer zij zich ook in de toekomst niet welkom voelen in het homomilieu, zullen ze ook dan bewust deze spanning opzoeken. Hun aanwezigheid op het Centraal Station en het jagen zijn voor hen bezigheden met betekenis. Een verslaving aan het milieu speelt hierbij volgens mij een rol.

Aan aanbodzijde zullen er jongens blijven die, hoewel aanvankelijk schoorvoetend, vanuit een noodsituatie toch ingaan op de ogenschijnlijk verleidelijke kanten van de prostitutie. Zeker omdat het aantal zwerfjongeren vooralsnog lijkt toe te nemen. Ook de Marokkaanse jongens, opvallend vertegenwoordigd in de daderpopulatie, zijn in de Hollandse steden een nog steeds groeiende probleemgroep (zie Van Gemert 1991).

Noten

- 1 Gert Hekma en Jojada Verrips hebben mij gedurende dit onderzoek begeleid. Zonder hun stuwende en sturende bemoeienis had dit werk niet kunnen slagen. Dirk Jan Beukenhorst, Raphael Beth, Jan Visser alsmede de

redactie van het *AST* lezen een vroegere versie van dit artikel en deden nuttige suggesties. Ik dank de informanten die mij een zeer openhartig interview toestonden.

Dit onderzoek werd uitgevoerd aan de Faculteit der Politiek Sociaal-culturele Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. Het werd mogelijk dankzij subsidie van het Ministerie van Justitie (ACEWO).

- 2 'Moord' en 'doodslag' zijn beide delicten die de dood tot gevolg hebben. Het Wetboek van Strafrecht:

'Art. 287. Hij die opzettelijk een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan doodslag, gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren'.

'Art. 289. Hij die opzettelijk en met voorbedachte rade een ander van het leven berooft, wordt, als schuldig aan moord, gestraft met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren'.

Omwille van de leesbaarheid spreek ik hier slechts over 'moorden', hoewel ik me ervan bewust ben dat dit juridisch gezien niet juist is.

- 3 Bij het vaststellen van het cijfer tweeduizend kan een vertekening zijn opgetreden, omdat de politie een tijd lang ook die mannen tippelaars noemde, die zich bijvoorbeeld bij een pispak ophielden. Bij dit 'cruisen' was men weliswaar uit op seksueel contact, maar hiervoor werd niet betaald. Inmiddels zijn deze pispakken nagenoeg verdwenen uit de stad. Nu vinden vergelijkbare contacten onder andere in het Vondelpark plaats.
- 4 Beth interviewde in totaal eenenzeventig jongens. De reeds bekend gemaakte cijfers betreffen een voorpublicatie over de eerste drieëntwintig jongens van de totale onderzoeksgroep. De volledige cijfers zijn nog niet gepubliceerd, ik kreeg echter inzage. In de meeste gevallen zijn de verschillen graduëel tussen de twee peilingen. In dit geval zou echter een vertekening zijn opgetreden, want bij de voorpublicatie ging het om 13,6%, terwijl van de totale groep slechts 5,1% op straat werkt. Daarom, met instemming van de auteur, klap ik uit de school. (Hetzelfde geldt voor noot 5.)
- 5 Wat betreft het internaat-verleden van de jongens ligt ook dit eindgetal dat Beth geeft een stuk hoger dan in de voorpublicatie. Ongeveer de helft van de eenenzeventig jongens heeft in een of meer van deze instellingen gewoond; in de voorpublicatie is dat een kwart.
- 6 Op de rol van de islam bij jongensprostitutie zal ik elders meer gedetailleerd ingaan (Van Gemert 1991).
- 7 63,3% van de tweeënvijftig slachtoffers die Miller & Humphreys onderzochten waren heimelijk homo en een op de acht moorden in de Verenigde Staten vindt plaats tussen personen die samen een hetero-relatie hebben. De onderzochte groep krijgt 'the worst of both worlds' (1980, p.181).
- 8 Uit dit jaar was een homomoord-dossier op film gezet, dat heb ik niet ingezien.
- 9 Uit 1985 kreeg ik een zaak onder ogen die niet bij Bureau Ernstige Delicten was behandeld en daarom niet in deze bron (Bureau Misdaadanalyse 1988) wordt gemeld. In dit geval was de dader meteen bekend en werd de zaak op

district Lijnbaansgracht behandeld, alwaar ik inzage in het dossier heb gehad.

- 10 In dit geval weet ik niet waarom de cijfers verschillen. De computer-uitdraai die ik van de gemeentepolitie kreeg, vermeldt slechts twee homomoorden in 1986. Bureau Misdaadanalyse noemt er drie.
- 11 Er blijkt in 1988 een homomoord te zijn gepleegd. Deze vond plaats in een bordeel. De dader was een jongen die niet toerekeningsvatbaar was. Hij werd sterk beïnvloed door akoestische hallucinaties (hij hoorde stemmen) toen hij de misdaad beging. Ik heb over dit geval gehoord, maar ik heb de dossiers niet ter inzage gekregen. Deze moord blijft daarom buiten dit onderzoek.
- 12 Uit dit jaar heb ik een zaak onder ogen gekregen waarin het slachtoffer niet een heer, maar een tien-jarig jongetje was. Het ging hier om een pederastisch contact met dodelijke afloop.
- 13 Uit 1989 bevat genoemde bron geen gegevens. Mij kwam ter ore dat er twee homomoorden werden gepleegd in dit jaar. Ik heb daarvan één zaak onder ogen gehad.
- 14 Twee Turkse jongens pleegden *samen* kort achter elkaar twee moorden.
- 15 Van de slachtoffers stierf 54% door steken; (slechts) 19% werd geschoten, meestal samen met slaan en steken; eveneens 19% werd dood geslagen; en 6% werd gewurgd of kwam door verstikking om het leven (Miller & Humphreys 1980, p.180).
- 16 In het reeds eerder genoemde onderzoek (Bestuursinformatie 1985) komt men andermaal met andere cijfers. Dit keer liggen ze nog verder van de mijne vandaan. De homoseksuele slachtoffers kwamen in de jaren 1980 tot en met 1983 op de volgende wijze om het leven: schieten... 0; steken/slaan... 2; schoppen... 8; wurgen... 2. In dezelfde periode tel ik de volgende resultaten: schieten... 0; steken/slaan... 4; schoppen...1; wurgen... 3.
- 17 In een ander artikel ga ik dieper in op dit roof-motief van de homomoordenaar (Van Gemert 1990).
- 18 Een Joegoslavische berover beging tijdens het onderzoek en in de periode daaraan voorafgaand vele tientallen misdaden. Uit een interview met een van zijn slachtoffers bleek duidelijk dat hij er een andere modus operandi op na hield dan de onderzochte daders. Hij pikte zijn homoseksuele slachtoffer meestal in horecagelegenheden op en verleidde hem. Hij liet zich vervolgens uitnodigen om mee te gaan naar de woning van het slachtoffer. Tijdens het seksspel overmeesterde hij zijn slachtoffer, knevelde en blinddoekte hem. Dan doorzocht hij de woning en liet de beroofde man vastgebonden achter. Als regel gebruikte hij geen grof geweld.

Literatuur

Bell, A., *Kings don't mean a Thing*. New York: Berkley Books, 1978
Bestuursinformatie. Enige trends in misdrijven tegen het leven

- behandeld door de Groep Ernstige Delicten. *Het Kwartaalverslag 1985-3*, 4 (1985), pp.14-16. Amsterdam: Gemeente Amsterdam
- Beth, R., *Projekt Jongensprostitutie*. Amsterdam, 1989 (voorpublicatie)
- Bouchier, T. & H. de Jong, *Hoerenlopers. Mannen op zoek naar intimiteit*. Groningen: Jan Mets, 1987
- Bullinga, M. et al., *Van de liefde kun je niet leven. Interviews met hoeren en hoerenjongens*. Nijmegen: Stichting Publicaties SOF, 1982
- Buro Misdaadanalyse, *Kriminaliteitsbeeldanalyse E.D. Zaken 1980-1988*. Amsterdam: Gemeentepolitie, Centrale Ondersteunende Recherche, 1988
- Fasary, R., *Moorden en geweld teisteren Amsterdam, Gay Amsterdam*, 38 (1989), pp.24-25
- Gelder, P. van, *Leren kleren. Mannelijkheid en de voorliefde voor leer*. Amsterdam: Saltes, 1987
- Gemert, F. van, Roof of rancune. De motieven van homoordenaars, *Algemeen Politieblad*, 139 (sept. 1990) (ter perse)
- Gemert, F. van, Mohammedaanse homoordenaars. Over een fataal verband tussen Islam en jongensprostitutie, *Justitiële Verkenningen*, 17 (jan.1991) (in voorbereiding)
- Groot, I. de, *Homosexualiteit bestaat niet. Theorie en praktijk ten aanzien van homoseksueel gedrag binnen de Islam en samenlevingen in het Midden-Oosten*. z.u., 1987
- Hekma, G., From Sade to Fassbinder. Aesthetics of Cruelty and Homosexuality. Nederlandse vertaling in: G. Hekma, D. Kraakman & W. Melching (red.), *Grensgeschilden in de seks*. Amsterdam: Rodopi, 1990
- Humphreys, L., *Tearoom Trade. A Study of Homosexual Encounters in Public Places*. London: Duckworth, 1970
- Korf, D. & H. Hoogenhout, *Thuis op straat. Een verkennend onderzoek naar zwerfjongeren in de binnenstad van Amsterdam*. Amsterdam: Platform GGZ Amsterdam, 1989
- Lagemaat, G. van de, Jongensprostitutie. Een carrière van betekenis, *Jeugd en Samenleving*, 19, 4 (1989a), pp.211-233
- Lagemaat, G. van de, *Jongensprostitutie. Carrières en levensstijlen*. Niet gepubliceerd onderzoeksverslag Mr. de Graaf Stichting, 1989b
- Lagemaat, G. van de & S. van der Poel, *Jongensprostitutie*. Niet gepubliceerd onderzoeksverslag Mr. de Graaf Stichting, 1987
- Lloyd, R., *Playland. A Study of Human Exploitation*. London: Quartet Books, 1976
- Miller, B. & L. Humphreys, Lifestyles and Violence. Homosexual Victims of Assault and Murder, *Qualitative Sociology*, vol.3, 3 (1980), pp.169-185
- Newton, E., *Mother Camp. Female Impersonators in America*. Chicago: University of Chicago Press, 1972
- Osté, M., *Gigolo's. Gesprekken met hoerenjongens en escortboys*. Den Haag: Bzztôh, 1989

- Poel, S. van der, De opkomst van professionele jongensprostitutie in Amsterdam. In: F. Bovenkerk & L. Brunt (red.), *De andere stad. Achter de façade van de nieuwe stedelijke vitaliteit*. Amsterdam: Centrum voor Grootstedelijk Onderzoek UvA, 1989
- Reiss, A.J., The Social Integration of Queers and Peers, *Social Problems*, 9, 2 (1961), pp.102-121
- River, J.P. de, *The Sexual Criminal. A Psychoanalytical Study*. Springfield (Ill.): Charles C. Thomas Publisher, 1956
- Schild, M., *Homosexueel gedrag en de Islam in het Midden-Oosten*. Nog niet gepubliceerd, z.j.
- Schijndel, B. van, *Jongensprostitutie en hulpverlening*. (Notitie aan de gemeenteraad) Amsterdam: Gemeente Amsterdam, 1988
- Senelick, L., Murderers. In: *Encyclopaedia of Homosexuality*. New York: Garland, 1990
- Waal, A. de, et al, *De leerscene. Een onderzoek naar de ontwikkeling van mannelijkheid*. Amsterdam: Sociologisch Instituut, UvA, 1985
- Waal, M. de, *Vriendinnen onder elkaar. Travestieten en Transsexuelen in Nederland*. Amsterdam: De Arbeiderspers, 1982
- Walter, R., Homosexual Panic and Murder, *American Journal of Forensic Medicine and Pathology*, 6 (1985), pp.49-51